

Minnisblað um tvöfaldan ríkisborgararétt

I. Almenn

Þegar útlendingi er veittur íslenskur ríkisborgararéttur með stjórnvaldsákvörðun eða lögum frá Alþingi er ekki gerð krafa til þess að hann afsali sér fyrri ríkisborgararétti sínum til þess að fá íslenska ríkisborgararéttinn. Hins vegar getur verið að lög ríkis þess sem útlendingurinn átti ríkisborgararétt í kveði á um að ríkisborgararéttur hans í því ríki falli niður er hann fær ríkisborgararétt í öðru ríki. Gildir það til dæmis um Danmörku og Noreg en ekki ertu gerðar kröfur um slíkt á hinum Norðurlöndunum. Norðurlöndin hafa með sér samstarf um að tilkynna hvert öðru um veitingu ríkisfangs þegar í hlut eiga norrænir borgarar.

Rök með tvöföldum ríkisborgararétti eru þau helst að vegna aukinna flutninga fólks á milli landa og meiri atvinnuréttinda skv. alþjóðasamningum, sé það eðlilegt að fólk flytji og vinni um lengri tíma í öðru landi en það hafi ríkisborgararétt í. Fólk eigi kröfu á því að flytja aftur til síns heima, þegar þess er óskað, og haldi þá þeim réttindum og skyldum sem ríkisborgararétti fylgja.

Á hinn bóginn hefur verið bent á að eðlilegt sé að þeir sem sækja um ríkisborgararétt ætli sér til framtíðar að vera þegar viðkomandi ríkis. Eðlilegt sé að þeir sem koma aðeins tímabundið til lands atvinnu sinnar vegna hafi dvalar- eða búsetuleyfi en séu ekki skráðir sem íslenskir ríkisborgarar. Hætta sé á að einstaklingar sækji um íslenskan ríkisborgararétt, aðeins sjálfum sér til hagræðis, til að njóta ríkari réttinda á Íslandi, á meðan fólk dvelur hér, án þess að ásetningur standi til að dvelja hér til frambúðar. Það hefur m.a. verið bent á að töluverður akkur þyki í því að hafa íslenskt vegabréf til þess að eiga auðveldara með að ferðast á milli landa m.a. til þess að vinna, bæði vegna milliríkjasamninga sem íslenska ríkið hefur gert og vegna þess að fólk eigi auðveldara með að komast inn í ákveðin lönd ef það er með vegabréf frá Íslandi.

Bent hefur verið á að með mikilli fjölgun útlendinga sem vinna hér um ákveðinn tíma skapist hætta á því að nokkuð stór hópur öðlist íslenskan ríkisborgarétt, án þess að ætla sér annað með hann en að njóta góðs af því hagræði að vera með tvöfaldan ríkisborgararétt. Ef hópur slíkra Íslendinga flytur til baka til upprunaland síns á næstu árum munu þeir einstaklingar sem þar eiga í hlut allir njóta íslensks ríkisborgaréttar til dauðadags og auk þess sú kynslóð sem á eftir kemur til 22 ára aldurs. Sú staða getur komið upp að íslensk stjórnvöld verði í þeirri aðstöðu að gæta réttar, t.d. mannréttinda, íslensks ríkisborgara, sem staddur er í öðru landi og er undir lög þess lands seldur vegna þess að hann hefur tvöfaldan ríkisborgarétt.

II. Um danskan, norskan og þýskan rétt

A. Afsal ríkisborgaréttar við umsókn um ríkisfang í Danmörku, Noregi og Þýskalandi.

Samkvæmt dönsku lögunum er gerð um það krafa að umsækjandi afsali sér ríkisborgararétti til að fá danskt ríkisfang. Undanþegnir þessu eru flóttamenn og fólk frá ríkjum þar sem

ómögulegt eða illmögulegt er að afsala sér ríkisborgararétti. Samsvarandi gildir um þá sem hafa sótt um afsal ríkisborgararéttar og verið hafnað.

Í norskum lögum er einnig gerð krafa um að umsækjendur um ríkisborgararétt afsali sér fyrri ríkisfangi, nema það sé ógerlegt eða illmögulegt. Undanþága gildir ekki um flóttamenn, ef aðstæður í heimalandi flóttamanns breytast til hins betra.

Sambærileg regla gildir í Þýskalandi varðandi þá sem sækja um ríkisborgararétt, þ.e. að gefa verður frá sér fyrri ríkisborgarrétt nema það sé ómögulegt, t.d. fyrir flóttamenn.

B. Um missi ríkisfangs vegna samfelldrar búsetu erlendis

Börn geta orðið ríkisborgarar í þessum ríkjum í gegnum ríkisfang annars foreldris, jafnvel þótt þau verði jafnframt borgarar annars ríkis í gegnum ríkisfang hins foreldrisins

Börn sem eru íslenskir ríkisborgarar en hafa aldrei dvalist hér á landi í einhverju skyni, er af megi ráða að þau vilji vera íslenskir borgarar, missa íslenskan ríkisborgararétt við 22 ára aldur, nema þau verði við það ríkisfangslaus. Dómsmálaráðherra getur veitt undanþágu frá þessu.

Börn sem eru danskir ríkisborgarar en hafa aldrei búið í Danmörku eða tengst landinu missa danskan ríkisborgararétt við 22 ára aldur, nema þau verði við það ríkisfangslaus.

Barn sem öðlast hefur norskan ríkisborgararétt við fæðingu missir almennt þann rétt við 22 ára aldur, ef það hefur ekki annaðhvort búið í Noregi amk. 2 ár eða búið í Noregi og einhverju hinna Norðurlandanna í amk. 7 ár.

Um börn þýskra ríkisborgara gildir almennt reglan að þau fái þýskan ríkisborgararétt óháð fæðingarstað (Jus sanguinis), Börn þýskra ríkisborgara þurfa almennt ekki að sækja um að halda ríkisborgararétti við ákveðinn aldur og ef þau öðlast annan ríkisborgararétt við fæðingu, geta þau almennt haldið þeim rétti.

III Hvernig er unnt að standa að afsali fyrri borgararéttar þegar nýr er tekinn upp.

Formatted: Font: Bold

Ef falla á frá því fyrirkomulagi að unnt sé að veita íslenskan ríkisborgararétt til viðbótar eldri rétti og um leið að gera kröfu um að Íslendingar falli frá sínum ríkisborgararétti vegna umsóknar um annað ríkisfang, virðist nærtækt að sníða slík ákvæði að erlendum fyrirmyndum t.d. núgildandi norskum ákvæðum. Ef litið er til slíkra fyrirmynda, er áberandi að víðast er gerð undantekning vegna flóttamanna og þeirra sem ekki geta fengið lausn frá fyrri ríkisfangi.

Gera verður ráð fyrir því, að mjög misjafnt er hvernig önnur ríki leysa menn undan ríkisborgararétti. Sum ríki gera það ekki fyrr en búið er að veita viðkomandi borgurum annað ríkisfang en önnur leysa menn undan ríkisfangi vegna umsóknar þeirrar um erlendan ríkisborgararétt. Þá eru ríki sem alls ekki leysa menn undan ríkisborgararétti.

Í Danmörku er það þingið sem samþykkir að veita ríkisborgararétt með lögum. Eftir að frumvarp með nafni umsækjandans hefur verið samþykkt, þarf umsækjandinn að sýna fram á að hafa verið leystur undan fyrra ríkisfangi. Þá fyrst verður viðkomandi danskur borgari.

Ef ekki er unnt að verða við þessari kröfu vegna þess að löggjöf í upprunarfki gerir ekki ráð fyrir lausn frá ríkisfangi fyrr en nýtt ríkisfang hefur verið endanlega veitt, er ekki gengið eftir því að menn afsali sér eldra ríkisfangi eftir að hafa fengið danska ríkisborgararéttinn. Röksemdirnar að baki þessu eru að danskt ríkisfang skuli ekki veitt með skilyrðum sem uppfyllt skuli síðar, heldur sé um að ræða afdráttarlaus og óafturtæk réttindi. Í flestum öðrum ríkjum er hins vegar gert ráð fyrir að ríkisborgararétturinn sé veittur gegn yfirlýsingu um afsal eldra ríkisfangs.